

Müzelerde Postmodern Dönemin İzlerinin İncelenmesi: Odunpazarı Modern Müze (OMM) Örneği *

Gülнар GULİYEVA, Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ABD, quliyevagulnar1@icloud.com, Eskişehir, Türkiye, ORCID: 0009-0008-7304-7893

Çağlı Hale ÖZEL, Anadolu Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, chkayar@anadolu.edu.tr, Eskişehir, Türkiye, ORCID: 0000-0002-4898-0867

Öz

Bu çalışmanın amacı, postmodern müzelerin mimari yapısını ve sergileme anlayışını postmodernizmin koşulları açısından ve Eskişehir'in Odunpazarı ilçesinde bulunan Odunpazarı Modern Müzesi'nin (OMM) örneği üzerinden değerlendirmektir. Postmodern koşulların müzelerde nasıl uygulamaya geçtiğinin anlaşılması sayesinde, postmodern müzeler için tanıtım stratejileri geliştirme ve ziyaretçi deneyimi zenginleştirme konusunda uygulamaya dönük önemli ipuçları elde edilebilir. Çalışma, nitel araştırma tasarımına sahiptir. Veriler, araştırmacılar tarafından OMM'de yapılan sistematik gözlemler yoluyla toplanmıştır. Veri toplama aşamasında, müzenin eserleri ve sergileme yaklaşımı ile iç ve dış mimarisi gözlenmiş ve elde edilen verilerin kaydedilmesi için Gözlem Formu kullanılmıştır. Verilerin betimsel analizi sonucunda elde edilen bulgular, postmodernizmin koşullarından "parçalanma", "kurumsalcılık karşıtlığı", "benliğin derinliğinin yitimi", "karşıtların birlikteliği", "üst gerçeklik", "kronoloji" ve "çoğulculuk" başlıkları altında sunulmuştur. Elde edilen sonuçlar, OMM'nin mimari ve sanatsal özelliklerinin postmodern koşullarla örtüştüğünü göstermiştir. Bu sonuçlardan hareketle, OMM örneği üzerinden postmodern müzelerin yöneticilerine önerilerde bulunulmuştur. Engelli ziyaretçilere yönelik sanal uygulamaların artırılması, yöreye özgü kültürel öğelerin modern bir yaklaşımla koleksiyona dahil edilmesi, ziyaretçilerin müzede aktif katılıma teşvik edilmesi ve dijital tanıtım stratejilerinin geliştirilmesi, bu öneriler arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Müze Yönetimi, Postmodernizm, Postmodern Müze, OMM Eskişehir

Following the Traces of the Postmodern Period in Museums: The Case of Odunpazarı Modern Museum (OMM)

Abstract

The aim of this study is to evaluate the architectural structure and exhibition approach of postmodern museums in terms of the conditions of postmodernism and through the example of Odunpazarı Modern Museum (OMM) located in Eskişehir. By understanding how postmodern conditions are put into practice in museums, practical clues can be obtained in developing promotional strategies for postmodern museums and enriching visitor experience. The study has a qualitative research design. Data were collected through systematic observations. The works of the museum, exhibition approach and interior and exterior architecture were observed and the Observation Form was used to record the data. Findings are presented under the titles of "fragmentation", "anti-institutionalism", "loss of the depth of the self", "juxtaposition of opposites", "hyperreality", "chronology" and "pluralism". Results show that the architectural and artistic features of OMM overlap with postmodern conditions. Suggestions are made to managers of postmodern museums. Increasing virtual applications for disabled visitors, incorporating regional cultural elements into the collection with a modern approach, encouraging visitors to participate in the museum activities, and developing digital promotion strategies are among these suggestions.

Keywords: Museum Management, Postmodernism, Postmodern Museum, OMM Eskişehir

* Bu çalışma, TR Dizin etik kurul izni gerektiren çalışma grubunda yer almamaktadır.

Extended Summary

Museums are institutions that ensure that cultural heritage is preserved and passed on to future generations, while also providing environments for knowledge and discovery. Museums, which emerged with modernism, have undertaken the function of re-evaluating the past with contemporary perspectives. In the postmodern period, the concept of museum has taken on a structure that emphasizes visitor participation, entertainment and social interaction, and motivates visitors with fictional elements. Postmodern museums have adapted to postmodern approaches where the perception of reality is broken with super-reality, fragmented structures are adopted and contrasts coexist. In postmodern museums, architectural design forms the basis for the identity and marketing processes of the museum, and additional opportunities such as sales stores and food and beverage areas both increase the number of visitors and support financial sustainability. This study aims to examine the architectural structure and exhibition layout of the postmodern museum within the framework of the conditions of postmodernism, benefiting the example of Eskişehir Odunpazarı Modern Museum (OMM). The relationship that OMM establishes with art and the experience it offers to the visitor are analyzed together with the basic conditions of postmodernism, and postmodern emphases in marketing strategies are revealed. The aim of the research is to bring an up-to-date perspective to the literature on postmodern museums and to offer suggestions to the managers of postmodern museums on developing promotional strategies and enriching visitor experiences.

Postmodernism is a cultural and social approach that emerged after World War II and is skeptical of the universal truths of modernism. This approach argues that there are no absolute truths on issues such as language identity and history, questions traditional rules and encourages pluralism. The conditions related to postmodernism have been explained in different aspects by theorists such as Brown (1995), Van Raaji (1993) and Firat & Venkatesh. These conditions include fragmentation, anti-institutionalism, loss of depth of self, juxtaposition of opposites, hyper-reality, chronology and pluralism. Postmodern art attempts to restructure the boundaries between art and daily life by questioning the patterns of traditional art. In this approach, priority is given to the surface visuality of art by using methods such as parody, irony, imitation and play, and an anti-impressionist attitude is adopted. The characteristics of the postmodern period are also reflected in today's museums. In contrast to the authoritarian and passive visitor approach of modern museums, postmodern museums focus on interaction, research and collaboration. Postmodern museums create interactive environments by renewing their content and making their exhibitions dynamic in line with the changing expectations of visitors. Guest artist programs, workshops, food and beverage areas, shopping stores, unique architecture and arrangements for disabled visitors are the transformative features of postmodern museums. In this way, museums can both provide a more effective visitor experience and highlight their unique identities in marketing. OMM is a museum designed by Kengo Kuma and Associates, which includes permanent and temporary exhibitions, workshops, new media art sections, a café and a sales area. Offering accessibility solutions with VR experiences such as "In Praise of a Tree" and "Through the Eyes of an Animal," OMM is a concrete representative of the postmodern understanding.

This study has a qualitative research design. The data of the research were collected through systematic observations carried out in Odunpazarı Modern Museum in April 2025. During the observation process, the works in the museum, the exhibition layout and architectural design were examined. In order to systematically record the observation data, an observation form was created based on the fragmentation, anti-institutionalism, loss of depth of self, juxtaposition of opposites, hyper-reality, chronology and pluralism conditions of postmodernism. The observation form included the name of the postmodern condition, which works in the museum it corresponded to and explanations about how this condition was represented in the works in question. The observation process was carried out with evaluations made in a natural flow, photographs of the works that could be evaluated with a postmodern perspective were taken and information obtained from the museum's website was used to support the observation data. The collected data were systematically examined with the descriptive analysis method. The clues observed

for postmodern conditions were recorded in the form and thus findings were obtained regarding the status of the conditions in OMM. In order to ensure the validity of the research data, the observed phenomena were recorded in an unbiased manner. A predetermined conceptual framework was used for internal validity, and detailed descriptions and photographs were presented for external validity. Internal reliability was ensured by presenting the findings with a descriptive approach without any interpretation, and external reliability was ensured by a detailed explanation of the data collection and analysis processes.

As a result of the observations made in OMM, it was determined that the architectural structure and exhibition approach of the museum are in harmony with the conditions of postmodernism. While the exterior architecture of the museum presents a fragmented appearance like boxes stacked on top of each other, the independent exhibition areas in the interior and the installations consisting of various elements show the idea of rejecting integrity. This situation exemplifies the condition of fragmentation. OMM questions the traditional museum approach with its contemporary structure placed in the historical context. Anti-style productions such as sculptures and chairs and additional units such as cafés and sales stores in its structure emphasize the rejection of unchangeable rules and reveal its opposition to institutionalism. OMM supports a self-design that roams on the surface with its applications that emphasize temporary and plural perceptions rather than a permanent identity, and emphasizes the loss of the depth of the self. The museum's inspiration from the traditional Odunpazarı architecture and its combination with modern design creates an ironic contrast in OMM. The incompatibility of the modern objects in the interior with the historical context points to the unity of contrasts. VR applications at OMM eliminate the difference between the original and the copy by creating digital simulations (hyper-reality) that can replace reality. The use of wood on the exterior of the museum reflects chronological continuity by referring to the historical texture of the Odunpazarı region. The reworking of nostalgic forms with modern aesthetics establishes an aesthetic bridge between the past and the present. Finally, OMM emphasizes that there is no single correct understanding of art by hosting different movements such as abstract and figurative art. Opening the door to international artists and exhibiting works from different cultures support multiculturalism and pluralism.

This research has shown that the architectural structure and exhibition approach of Odunpazarı Modern Museum coincide with the basic conditions of postmodernism. OMM is an original example of a postmodern museum that blends traditional and modern elements with its features. One of the limitations of this study is that systematic observation was made only based on OMM data. This makes it difficult to generalize the results to other similar museums. Since the data collection process was conducted only in the context of the current exhibition, it should be taken into account that other exhibitions may carry different postmodern traces. Conducting the study solely based on observation has limited the diversity of data. Based on these limitations, various suggestions can be offered for future studies. OMM visitors' perceptions of the conditions of postmodernism that can be seen in the museum, their expectations and experiences from the museum can be examined in more detail with qualitative research. Postmodern museums with similar characteristics can be examined and their architectural and exhibition approaches can be compared. Digital promotion strategies can be developed to increase the promotional power of postmodern museums. In this context, innovative social media content covering special interest groups can be developed on digital platforms aiming to reach postmodern individuals, and joint projects can be carried out with art circles. Accessibility opportunities can be expanded, and virtual reality technologies for disabled individuals and tactile exhibitions for the visually impaired can be developed. Museum content can be reached to a wider audience by overcoming physical limitations with digital access opportunities. Museums can be combined with local cultural elements and contemporary art approaches to create new forms of expression in museum exhibitions. By adopting a participatory museum approach, visitors' creative contributions can be encouraged to be included in the museum. A postmodern exhibition atmosphere that appeals to multiple senses can be created by supporting the permanent collection with sound, light and visual arts.

1.Giriş

Müzeler, toplumların kültürel özelliklerini ve toplumsal düzenlerini geçmişten günümüze aktaran kurumlardır (Duncan & Wallach, 2004). Talboys'a (2005) göre müzeler, bireylerin kültürel bilgi edindiği ve ulusal belleği keşfettiği öğrenme alanlarıdır. Modernizmle birlikte ortaya çıkan müzeler, Huyssen'e (1999) göre, modernleşmenin yıkıcı etkilerinden korunmuş eserleri bir araya getiren ve koruyan kurumlardır. Müzeler geçmişi günümüzün bakış açısıyla yorumlayan ve yeniden şekillendiren kurumlardır. Bu nedenle müzeler, modern çağda insanlara geçmişi yeniden değerlendirme ve geçmiş ve bugün arasındaki ilişkiyi görebilme olanağı vermektedir (Artan, 2014).

Post modern dönemin izlerini taşıyan post modern müzeler, öğrenme ve araştırma gibi bilişsel süreçlerden ziyade, ziyaretçi katılımını ve eğlenceyi teşvik eden, sosyal dışlanmayı engelleyerek sınırlamaları ortadan kaldıran ve kurmaca unsurlarla ziyaretçileri motive eden kurumlardır (Yolal & Sökmen, 2017). Post modern müzeler, Fırat ve Venkatesh'e (1993) göre, hiper gerçeklik, parçalanma, üretim ve tüketimin yer değiştirmesi, öznenin merkez kaybı ve karşıtlıkların bir arada varlığı gibi post modern dinamiklere uyum sağlayan yapılardır. Örneğin, post modern müzelerdeki üst gerçeklik, gerçek ile kurgu arasındaki sınırların ortadan kalkmasıyla açıklanmakta ve bu durum canlandırmalar, simülasyonlar ve sanal uygulamalarla somutlaşmaktadır (Yolal & Sökmen, 2017).

Post modern bir müze, yalnızca koleksiyonların türlerine göre sınıflandırıldığı bir yapı olmak zorunda değildir. Bir müze, bağlı bulunduğu kurum, hizmet alanı, hedef kitlesi veya koleksiyon sergileme şekline bağlı olarak post modern özellikler sergileyebilir (Madran, 1999). Müzenin türü, onun post modern niteliğini belirlemek için tek başına yeterli bir kriter değildir. Ek olarak, tasarım ve mimari yapıdaki fiziksel değişimler de post modern müzelerde dikkati çekmektedir (Özel & Sökmen, 2017). Diğer bir ifadeyle mimari tasarım, müzelerin kimlik sahibi olma ve pazarlama süreçlerinde temel oluşturmaktadır. Post modern dönem müzelerindeki satış mağazaları, yeme-içme ve sosyalleşme alanları, ziyaretçi merkezleri gibi ek birimler hem ziyaretçi sayısını artırmakta hem de müzelerin finansal sürdürülebilirliğini desteklemektedir (Rectanus, 2006). Bu durum, post modern müzelerin pazarlanmasına da olumlu yansımaktadır. Post modern müzelerin günümüz ziyaretçilerine sunduğu sergileme, sosyalleşme ve sanal dünyada gezinme gibi eşsiz deneyimler, bu müzelerin çekiciliğini arttırmaktadır.

Post modern müzeciliğin anlaşılması, Türkiye'de ve dünyada son dönemde değişen ve dönüşen müzelerin daha iyi anlaşılması, yönetilmesi ve pazarlanması için kritik bir unsurdur. Nitekim, post modern müzelerde ziyaretçiler, artık pasif izleyiciler olmaktan çıkmış, kendi deneyimlerini yaratarak sergileri tamamlayan aktörler haline gelmiştir (Falk & Dierking, 2013). Benzer şekilde, günümüzün post modern müzeleri, tarihi tek ve resmi bir bakış açısı ile değil, farklı sosyal grupları, kimlikleri, kültürel deneyimleri kapsayacak şekilde temsil etmektedir (Baki Nalcıoğlu, 2023). Dijital medya, etkileşimli sergileme, sanal gerçeklik gibi yeni teknolojiler, ziyaretçilerin post modern müzelerde yaşadıkları deneyimlere eşlik etmektedir. Müzelerde bu değişim ve dönüşümlerin yaşandığı günümüzde, konuyla ilgili alan yazın incelendiğinde, post modern müzelerin bu dönüşümü hangi araçlarla gerçekleştirebildiklerini, sundukları hangi deneyimlerin ya da fiziksel ortamlarında yer verdikleri hangi unsurların bu değişime ve dönüşüme eşlik ettiğini örneklerle açıklayan çalışmaların sayısı ise yok denecek kadar azdır. Oysa bu yönde yapılacak bir inceleme, araştırmacıları, post modern müze örneklerini bu bakış açısıyla incelemeye ve post modern müzelerin temel özelliklerini anlamaya teşvik edebilir. Ayrıca, müze yöneticilerine önemli ipuçları sağlayarak post modern dönemin ziyaretçi profiline daha kaliteli hizmet sunabilecek bir pazarlama anlayışını beraberinde getirebilir.

Yukarıdaki belirlemeden hareketle, bu çalışmanın amacı, Eskişehir'in Odunpazarı ilçesinde yer alan Odunpazarı Modern Müzesi'nin (OMM) mimari tasarımını ve sergileme anlayışını postmodernizmin temel özellikleri çerçevesinde incelemektir. Çalışmada, OMM'nin geleneksel ve post modern unsurları sentezleyen tasarımı, sanat dallarına yaklaşımı, ziyaretçilere sunduğu etkileşim içeren deneyimler ve modern müzeciliğe getirdiği eleştirel yaklaşım, postmodernizm bakış açısıyla değerlendirilerek, müzenin pazarlanmasında post modern unsurların nasıl kullanıldığı betimlenmiştir. Araştırmanın, post modern

müzeciliğe dair çalışmaların oluşturduğu alan yazına post modern müzelerin pazarlanması bağlamında güncel bir bakış açısı getirerek katkı sağlaması beklenmektedir. Post modern müzelerin sunduğu ziyaretçi deneyiminin OMM örneği üzerinden derinlemesine incelenmesi ve anlaşılması ise çalışmanın uygulamaya dönük olası katkısıdır. Post modern koşulların müzelerde nasıl uygulamaya geçtiğinin anlaşılması sayesinde, post modern müzelerin yöneticilerine müze tanıtım stratejileri geliştirme ve ziyaretçi deneyimlerini zenginleştirme yönünde önerilerde bulunulabilecek ve böylece benzeri müzelere ev sahipliği yapan şehirlerin kültür turizmi hareketliliğinde artış yaşanabilecektir.

2. Postmodernizmin Kavramsal Çerçevesi ve Müzecilik Anlayışının Değişimi

Postmodernizm, modernizmin ve aydınlanmanın evrensel gerçeklik anlayışına kuşkulu yaklaşan düşünsel, kültürel ve toplumsal yaklaşımdır. Bu yaklaşım, II. Dünya Savaşı'ndan sonra gelişmiş, sosyal, siyasi ve kültürel sistemleri sorgulama ve onları yeniden dönüştürme hedefini taşımıştır. Postmodernizm, dil, kimlik ve tarih gibi konularda kesin doğruların olmadığını savunur ve kavramların farklı şekillerde yorumlanabileceğini öne sürer (Elaati, 2016). Bu yaklaşım, geleneksel kuralları sorgular, toplumsal değişkenliği ön plana çıkarır ve kültürel çoğunluğu teşvik eder. Postmodernizm, evrensel anlatılara karşı durarak bireysel ve yerel anlatıların önemini vurgular (Carter, 2012; Heywood, 2012). Bu akım, sanat ve edebiyatın ötesinde, toplumsal ve siyasi yapıları da etkileyerek otoriter güç merkezlerini tartışmaya açmıştır. Bu dönemde post modern kuramcılar, toplumun çok yönlü kimlikler ve bakış açıları temelinde yeniden yapılandırılması gerektiğini ileri sürmüştür. Postmodernizm, küresel krizler, ekonomik değişimler ve teknolojik ilerlemelerle şekillenen toplumda merkezi bir rol oynamaktadır.

Postmodernizmin anlaşılmasında kuramcılarının benimsediği bir yol, modernizm ile postmodernizmin koşullarını kıyaslamaktadır. Postmodernizm, her ne kadar kategorik analizlere pek olumlu bakmasa da post modern dönemin koşullarının belirlenmesi ve anlaşılması için çeşitli disiplinler, bu yola başvurmaktadır (Odabaşı, 2014). Alan yazında farklı kuramcılar tarafından öne sürülmüş, çerçevesi oluşturulmuş koşullar mevcuttur. Bu koşullar kimi zaman diğer kuramcılar tarafından yeniden yorumlanmış kimi zamansa bunlara yenileri eklenmiştir. Örneğin Brown (1995), post modern koşulları parçalanma, farklılıkların giderilmesi, üst gerçeklik, kronoloji, pastiş (komik olmayan ciddi taklit), kurumsalcılık karşıtlığı ve çoğulculuk olarak yedi kategoride incelemiştir, Van Raaij (1993) ise alan yazına pazarın ve deneyimin parçalanmışlığı, mal ve hizmetlerin üst gerçekliği, değer farkındalığı ve karşıtlıkların birlikteliği olmak üzere dört alt kategori kazandırmıştır. Fırat ve Venkatesh (1995), alan yazında çokça atıf alan ve üst gerçeklik, parçalanmışlık, üretim ve tüketimin yer değiştirmesi, öznenin merkezleştirilmesi ve zıtlıkların birlikteliğinden oluşan beş kategorili koşul setini önermişlerdir. Görüldüğü gibi, postmodernizmin anlaşılmasında alan yazında farklı sayılarla ön plana çıkan bu koşullardan yararlanılmaktadır.

Post modern sanat anlayışı, geleneksel sanatın kalıplarını sorgulayan, sanatla günlük yaşam arasındaki çizgileri yeniden inşa etmeye çalışan anlayış olarak doğmuştur. Bu çerçevede Sarup (1995), postmodernizmde sanat ve günlük yaşam arasındaki sınırların, elit kültür ile popüler kültür arasındaki ayrımın ortadan kalkmasının savunulduğunu dile getirmektedir. Postmodernistler sanat üretiminde, parodi, pastiş, ironi ve oyun gibi tekniklere sıklıkla başvurmakta, derinlik yerine yüzeysellik ile ilgilenmektedir (Sarup, 1995). Post modern sanatçılar, yaklaşımlarında izlenimcilikten çok anti-izlenimci tavra yönelmektedir (Yıldız, 2015). Anti-izlenimci sanat anlayışı, doğayı olduğu gibi yansıtmak yerine, onu bilinçli olarak göstermektedir. Bu yaklaşımda sanat, taklidi değil bireysel ifadeyi esas alır. İzlenimciler doğallığı ön plana çıkarırken post modern sanatçılar bu anlayışı sorgulamakta ve aşmaya çalışmaktadır (Yıldız, 2015). Post modern sanatçılar, teknik ilerlemeler sayesinde gerçekliğin tam anlamıyla anlaşılabilirliği düşüncesini reddeder ve ilhamın gerçek dünyaya doğrudan bağlı olmadığı görüşünü savunur. Bu yüzden, izlenimcilik ve diğer gerçeklik yaklaşımları, post modern sanat anlayışıyla uyumsuzluk göstermektedir. Kısaca, post modern sanat anlayışı, gerçekliğe dayalı bir sanat üretimini reddeder (Murphy, 1995).

Post modern dönemin temel özellikleri, müzeciliğe de yansımıştır. Modern müzeciliğin temelinde koleksiyon oluşturma ve sergileme işlevleri yer almaktadır. Müze içindeki otoriter yaklaşım, ziyaretçi öğrenme sürecinde pasifleştirmektedir (Artan, 2014). Günümüz toplumunda bireylerin müzelere daha kolay ulaşabilmesi ve değişen istek ve gereksinimleri, müzecilik alanında yeni bir anlayışın oluşmasına ve postmodern müzeciliğin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ziyaretçiyle karşılıklı ilişkiyi merkeze alan postmodern müzeciliğin 20. yüzyılın ikinci yarısında geliştiği görülmektedir. Post modern müzecilik anlayışında, müze ile ziyaretçi arasında paylaşım, araştırma, etkileşim ve iş birliği ile ön plana çıkmaktadır. Modern müze otoriteyi simgelerken, post modern müzecilik etkileşimi öne çıkarmaktadır (Artan, 2014). Nesne merkezli, salt bilgi aktaran ve tek yönlü iletişim kuran müzeler, günümüz ziyaretçilerinin beklentilerini tam olarak karşılayamamaktadır. Bu nedenle müzeler, daha esnek, deneyim odaklı ve katılımcı modellere yönelmektedir (Baki Nalcioğlu, 2023). Bu farklı modellerden biri, Yates ve Løvlie'nin (2023) çalışmasında konu edilen "müze ziyaretine ses ögesi eklenmesi" deneyimidir. Yazarlar, Kopenhag'da bulunan bir tarihi ev müzesinde dijital ses kurulumu ile ziyaretçi deneyiminin nasıl farklılaştırılabileceğini incelemiştir. Bu müzede ses, baskın bir unsur olarak değil, mekânın tarihsel atmosferiyle uyumlu ve fark edilmeyecek kadar incelikli bir şekilde kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçları, modern müzelerde ihmal edilen ses unsurunun, müze deneyimini derinleştirebileceğini, duygusal etkiyi ve hatırlama düzeyini arttırabileceğini, bu sayede hem tarihsel özgünlüğü hem de çağdaş yorumlamayı aynı anda sunan bir deneyim yaratılabileceğini göstermiştir.

Post modern müzelerde yeni bir sergileme biçiminin benimsendiği açık bir şekilde görülmektedir. Ziyaretçi taleplerindeki değişime paralel olarak, müzelerdeki sergiler esnek bir yapıda tasarlanmakta, sergilere belirli aralıklarla yeni bilgiler ve objeler eklenmektedir. Diğer bir ifadeyle post modern müzelerde sergilenen eserler yalnızca eski, tarihi ve geçmişe ait izler taşıyan eserler olmamaktadır. Bununla ilişkili olarak Menozzi (2024), postmodernizmin kronoloji karşıtlığı bakış açısını da vurgulayarak, müze kavramını kronolojik olmayan miras bağlamında ele almıştır. Yazar, müzelerin sadece evrensel bir miras deposu olmakla kalmayıp farklı tarihsel katmanları içeren bir işlev gördüğünü ifade etmiştir.

Post modern müzelerde ziyaretçi katılımını arttırmaya yönelik girişimler de gerçekleştirilmektedir (Nielsen, 2021). Misafir sanatçı programları ve atölyeler düzenlenerek ziyaretçilerin etkin katılımı özendirilmektedir. Sadece sergi alanı olmanın ötesine geçen post modern müzeler, yeme-içme alanları ve alışveriş mağazaları gibi sosyal etkileşim alanları, engelli ziyaretçilere yönelik özel düzenlemeleri ile dönüştürücü müze olma özelliği taşımaktadır. Bu sayede hem ziyaretçi deneyiminin zenginleştirilmesi hem de müzenin pazarlanmasında müzeyi rakiplerinden farklılaştırabilecek unsurların ürün bileşimine dahil edilmesi mümkün olabilmektedir. Post modern müzelerin farklı ve özgün mimarileri de onları geleneksel müzelerde ayıran özelliklerden biridir. Armstrong ve Kapp (2022), çalışmalarında ikonik tasarımlı üç post modern müzeyi ele alarak bu müzelerin binalarının hem estetik hem de yapısal olarak kültürel eser haline geldiğini savunmuşlardır.

3. Odunpazarı Modern Müze (OMM)

Eskişehir'de yer alan Odunpazarı Modern Müze, Eskişehirli mimar ve koleksiyoner Erol Tabanca'nın öncülüğünde kurulmuş ve 7 Eylül 2019 tarihinde hizmete açılmıştır. Müze, Eskişehir'in Türk dönemine ait kentsel dokusunu barındıran Odunpazarı ilçesinde yer almaktadır. Odunpazarı, 19. yüzyıla ait geleneksel kent yapısını günümüze kadar muhafaza etmiş bir bölgedir (Atıcı, 2017). Bölge, adını köylülerin çevre ormanlarından getirip sattıkları ve Odunpazarı olarak adlandırılan alandan almaktadır. Müzenin üç katlı binası, farklı boyutlardaki köşeli formların üst üste bir araya getirilmesiyle inşa edilmiştir. Yapı, cumbalı ev tipi ve dar, kıvrımlı sokak yapısından esinlenerek farklı yönlerde kümelenen prizmatik kütlelerle geleneksel şehir dokusuna uyum sağlamaktadır. Yapı, Kengo Kuma ve Associates mimarlık ofisi tarafından tasarlanmıştır. OMM, bünyesinde kalıcı ve süreli sergiler için sergileme alanları, atölyeler, yeni medya sanatına yönelik bölümler, kafe, satış alanı ve ofisler bulundurmaktadır (Erkara, 2019). Burada yeni medya sanatı ile kastedilen, teknolojinin, kültürel ve sanatsal üretimde bir mecra olarak

kullanılması ile ortaya çıkan farklı sanat yöntemlerini (dijital medya, sanal sanat, interaktif sanat gibi) barındıran güncel sanat türüdür (Cançat, 2018).

OMM, sanal gerçeklik teknolojisini kullanan az sayıdaki erişilebilir müzeden biridir. MLF sanat kolektifi tarafından tasarlanan “Ağaca Övgü” ile “Bir Hayvanın Gözlerinden”, iki dikkat çekici sanal gerçeklik uygulaması olarak müzede ziyaretçilerin deneyimine sunulmaktadır. Ağaca Övgü (Treehugger) uygulamasıyla ziyaretçiler, California’daki en uzun ve yaşlı Sekoya ağacının köklerinden taç yapraklarına doğru gerçekleşen su ve enerji akışını izleyerek ağacın büyüme sürecine şahitlik etmektedir. Bir Hayvanın Gözlerinden uygulamasında ise ziyaretçiler, baykuş, sivrisinek, kurbağa ve yusufçuk gibi hayvanların gözünden 360 derecelik bir perspektifle orman deneyimleri yaşayabilmektedir (Tayyara vd., 2022). OMM, ayrıca dünyadaki tüm sanatçılara açık olan misafir sanatçı programı sunarak diğer müzelerden farklılaşmaktadır. Müze, engelli bireylerin de kolaylıkla ziyaret edebilmesi amacıyla özenle tasarlanmıştır. Hayal Ortağım adlı mobil uygulama, görme engelli ziyaretçilerin müzeyi sesli navigasyonla keşfetmesini sağlamaktadır. Tekerlekli sandalye ve bastonlu tabureler, dileyen ziyaretçilerin hizmetine sunulmaktadır (Aydın, 2019). OMM’nin müze mağazası, sergilerle ilişkili ürünler sunarak müzeye ticari bir atmosfer kazandırmaktadır. Kafeterya ve sosyal alanlar, müzeyi yalnızca bir sanat mekânı değil, aynı zamanda günlük yaşamın bir sosyalleşme alanı hâline getirmektedir. Deneyime odaklanan etkinlikler, atölyeler ve sanal gerçeklik uygulamaları, müzeye bir tüketim nesnesi özelliği kazandırmaktadır. Bahsi geçen özellikleri göz önünde bulundurduğunda, Odunpazarı Modern Müzesi, postmodernizmin dinamiklerini yansıtan bir post modern müze örneği olarak kabul edilebilir.

Türkiye’den ve dünyadan çağdaş sanat eserlerinin sergilendiği Odunpazarı Modern Müzesi (OMM), alan yazındaki önceki çalışmalarda da konu edilmiştir. Örneğin, Kadioğlu ve Yüksek (2021), OMM’yi rehber eşiksiz ziyaret eden ve rehber eşikli ziyaret eden ziyaretçiler arasında deneyimleri açısından anlamlı bir farkın olup olmadığını tespit etmeyi amaçlamıştır. Tayyara vd. (2022) ise çalışmalarında OMM ziyaretçilerinin sanal gerçeklik kullanımına bağlı olarak ziyaretleri süresince eğitim, eğlence, estetik ve kaçış gibi boyutlarda çeşitli deneyimler elde ettiğini tespit etmiştir. Müzenin tarihi Odunpazarı bölgesi ile kurduğu bağlamsal ilişki Yıldız Kuyrukçu ve Elitok (2021) tarafından analiz edilirken, mekân ve anlam arasındaki ilişkiye dikkat çekilen bir çalışma da Uçar Baycan ve Kaptan (2024) tarafından gerçekleştirilmiş ve müzenin iç mekân fotoğrafları ve mimari çizimleri bir iletişim dili olarak kullanılmıştır. Görüldüğü gibi, OMM’nin sahip olduğu farklı özellikler, onun ve ziyaretçilerinin akademik çalışmalarda da inceleme alanı olarak seçilmesi sonucunu beraberinde getirmiştir. Ancak, alan yazında OMM’nin post modern dönemin koşullarını fiziksel yapısına ve koleksiyonuna nasıl yansıttığına, bu sayede sunduğu deneyimlerde nasıl farklılaştığına dair çalışma örneklerine rastlanamamıştır. Bu çalışmada, gözlem verilerine dayalı olarak yürütülen araştırmayla söz konusu boşluğun doldurulması amaçlanmıştır.

4. Yöntem

Bu çalışma nitel bir araştırma tasarımına sahiptir. Çalışmada veri toplama yöntemi olarak gözleme başvurulmuş ve Odunpazarı Modern Müzesi’nin eserleri ve sergileme yaklaşımı, iç ve dış mimari tasarımı gözlenmiştir. Müzedeki bu unsurların sistematik bir biçimde gözlenebilmesi için postmodernizmin koşulları temel alınmıştır.

4. 1. Gözlem Formunun Oluşturulması ve Veri Toplama

Veri toplama aşamasında öncelikle, müzenin post modern koşullar doğrultusunda gözlenmesini sağlayacak bir gözlem formu oluşturulmuştur. Gözlem formunda yer verilen bu koşullar, “parçalanma”, “kurumsalcılık karşıtlığı”, “benliğin derinliğinin yitimi”, “karşıtların birlikteliği”, “üst gerçeklik”, “kronoloji” ve “çoğulculuk”tur. Araştırmacıların gözlemlerini gerçekleştirilmesine esas olan bu koşulların bu araştırma kapsamında varsayılan anlamlarından bu kısımda kısaca bahsedilmesi gerektiği düşünülmüştür.

Bu araştırmada parçalanma, modernizmin önerdiği meta-anlatıların ve bütünlüğün kabul edilmemesi, bütünlüklerin ve sentezlerin dışlanması, değer yargılarının yerini çoklu değer yargılarının ve normların

alması olarak ele alınmıştır. Parçalanma, modernizmin düzenli, hiyerarşik ve anlam odaklı yapılarının aksine, dağınık, esnek ve sürekli değişen imajların ve deneyimlerin hâkim olduğu bir kültürü tanımlamaktadır (Fırat & Venkatesh, 1993). Kurumsalcılık karşıtlığı, hiyerarşiye, sabit yapılara ve sistematik genelleştirmelere karşı duyulan antipatiyi, moda ve stil karşıtı üretimi ifade etmekte, bunun yerine özgürlüğün ve belirsizliğin benimsenmesini öğütlemektedir. Benliğin derinliğinin yitimi anlayışına göre, yüzeysellik, anlam ve içerikten daha çok ön plana çıkmaktadır (Özsevgeç, 2017). Karşıtların birlikteliği, küresel/yerel, şimdi/geçmiş, kültür/ticaret gibi zıtlıkların iç içe olmasını ve ironiyi, parodiyi, pastiş, olayları ciddiye almayı reddetmeyi içermektedir (Fırat & Venkatesh, 1993). Üst gerçeklik, benzetim yoluyla aktarılan gerçekliği, otantiklik duygusunun kaybedilişini ifade etmektedir. Sanal ve arttırılmış gerçeklik uygulamaları yoluyla gerçekleştirilen canlandırmalar, simülasyonlar ve hologramlar, bunu örneklenmektedir. Asıl ile kopya arasındaki ya da gerçeklik ile kurmaca arasındaki fark ortadan kalkmaktadır (Odabaşı, 2014). Kronolojiye göre hem mekân hem de zaman açısından kronolojik ve çizgisel olmayan bir anlatım şekli benimsenir. Geçmiş ve gelecek, şimdide birleştirilir. Geçmişle şimdiki zaman arasındaki bağların koparılmasına çalışılır. Çoğulculuk ise tek çözümlere ve önerilere karşı olmayı, "her şey kabul edilir, hiçbir şey dışarıda bırakılmaz" anlayışını içermektedir (Brown, 1995).

Gözlem formu, üç sütundan oluşacak şekilde yapılandırılmıştır. Bu formun ilk sütununda post modern koşulun adı, ikinci sütununda bu koşulun müzedeki hangi eserlerde karşılık bulduğunun bilgisi, üçüncü sütununda ise bu koşulun söz konusu eserlerde nasıl temsil edildiğine dair açıklama yer almıştır. Bu form, postmodernizmin koşullarının müzede nasıl karşılık bulduğunun sistematik bir şekilde analiz edilmesine olanak sağlamıştır. Gözlem, 20 Nisan 2025 tarihinde Eskişehir'de Odunpazarı Modern Müzesi'nde araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir. Müzenin dış mimarisini içeren ve sergi alanlarında yapılan gözlemler ile mekânsal incelemeler doğrultusunda form doldurulmuştur. Veri toplamada, müze içerisindeki görsel düzenlemeler, iç mekân tasarımı, sergilenen sanat eserleri, ziyaretçi etkileşimleri, dijital uygulamalar ve mekânsal alan gibi unsurlar, post modern perspektifle değerlendirilmiştir. İlk aşamada müzenin dış mimarisi incelenmiş, ardından birinci kattan başlanarak ikinci ve üçüncü katlara doğru sergi alanlarında yer alan sanat eserleri ve objeler, sistematik bir şekilde gözlenmiştir. Gözlem, doğal akış içerisinde edinilen izlenimler yoluyla gerçekleştirilmiştir. Ek olarak, araştırmacılar, müzede sergilenen ve post modern perspektifle değerlendirilebilecek olan eserlerin fotoğraflarını da çekmiştir. Müzenin web sitesinden elde edilen bilgiler de gözlem verilerinin desteklenmesinde kullanılmıştır.

4. 2. Verilerin Analizi ve İnanırcılık

Gözlem formu yardımıyla elde edilen veriler, betimsel analize tabi tutulmuştur. Postmodernizmin bu araştırma çerçevesinde ele alınan koşullarına özgü gözlenen ipuçları, forma her bir koşul için kaydedilmiş ve böylece koşulların OMM'de gerçekleşme durumuna dair bulgular elde edilmiştir. Bulgular, sırayla tüm koşulları içeren alt başlıklarla sunulmuş, bulguların sunumu sırasında örneklere ve kanıt olarak sunulabilecek fotoğraflara yer verilmiştir.

Araştırma verilerinin geçerliliğinin sağlanması için gözlenen olgular, araştırmacılar tarafından olduğu biçimiyle ve olabildiğine yansız şekilde gözlenmiştir. İç geçerliliğin arttırılması amacıyla gözlem, önceden araştırmacılar tarafından oluşturulan bir kavramsal çerçeveye göre yapılmıştır. Ayrıca gözlem koşulları mümkün olduğunca standartlaştırılmış, diğer bir ifadeyle her iki araştırmacı da müzede benzer saat dilimlerinde gözlem yapmıştır. Dış geçerlilik ise bulguların sunumunda yararlanılan fotoğraflarla ayrıntılı betimleme yapılması suretiyle sağlanmıştır. Araştırmacılar gözlem kategorileriyle eşleşebileceğini düşündüğü objelerin fotoğraflarını çekmiştir. İç güvenilirliğin sağlanması amacıyla iki araştırmacının gözlemleri ile bulgularının birbiriyle mantıklı bir uyum sağlanması koşulu ve araştırmacı triangülasyonu gözetilmiştir. Birden fazla gözlemci müzede gözlem yapmış ve veri toplamış, elde edilen bulgular karşılaştırılmıştır. Ayrıca bulgular yorum katılmadan betimsel bir yaklaşımla sunulmuştur. Dış güvenilirliğin sağlanması içinse, veri toplamanın ve analizinin tüm aşamaları makalede ayrıntılı olarak açıklanmıştır (Patton, 2002).

5. Bulgular

Bu başlık altında öncelikle gözlem sırasında yararlanılan gözlem formu (Tablo 1) sunulmuş, ardından alt başlıklar hâlinde bulguların sunumuna geçilmiştir.

Tablo 1. Gözlem Formu

Postmodern koşul	OMM'deki Karşılığı	Elde Edilen Bulgulara Dair Açıklama
Parçalanma	Üst üste dizilmiş kutular biçimindeki görünüm, keskin yüzeyler, bağımsız sergi alanları, çok sayıda unsurdan oluşan "Ağaca Övgü" enstalasyonu, farklı malzeme ve renklerin bulunduğu sehpa formu, çeşitli boyuttaki ahşap elemanlar, bir bütünün ayrı ayrı parçaları konumundadır.	OMM'de mimaride ve eserlerde bütünlük yerine, farklı parçaların birleştiği eklektik bir yapı öne çıkmakta, parçalılık ve çoğulculuk vurgulanmaktadır.
Kurumsalcılık Karşıtlığı	OMM, yer aldığı tarihî dokuya sahip çevrede modern bir yapı olarak konumlanırken, disiplinlerarası sanat ve yenilikçi sunumlarıyla, geleneksel biçimleri yıkmakta, sanat anlayışının dönüşümünü vurgulamaktadır.	OMM, geleneksel müze anlayışının ve sanat kategorilerinin katı kurallarını sorgulamaktadır. Alışılmadık malzeme kombinasyonlarını, farklı disiplinleri bir araya getirmesiyle yerleşik normlara karşı çıkmaktadır.
Benliğin derinliğinin yitimi	OMM'de yüzeysel etkileşim sunan deneyimler yer almakta, öznenin tarihî dokuyla yüzeysel olarak temas etmesi sağlanmaktadır. Nalgon ismi verilen sandalyeler, buna bir örnektir. Bu sandalyeler, derin bir etkileşim sunmak yerine oturma işlevini yüzeysel olarak taklit etmektedir.	OMM, derin özne vurgusu yerine anlık etkileşim ve yüzeysel deneyimler sunmakta; kimlik ve anlam, bağlama göre değişmektedir. Çünkü yüzeysellik, kimlik ve anlamdan daha önemlidir.
Karşıtların birlikteliği	OMM, geleneksel Odunpazarı mimarisinden esinlenerek postmodern dönemin özelliklerini yansıtan çağdaş bir tasarım geliştirmiştir. Geleneksel ahşabın modern üslupla kullanıldığı, iç mekândaki modern objelerinse müzenin konumunun tarihî bağlamına uymadığı görülmektedir.	OMM, geleneksel ve modern, yerel ve evrensel gibi zıt unsurları bir araya getirerek ironik bir etki yaratmaktadır. Alışılmadık kombinasyonlar ve alaycı yaklaşımlarla yerleşik algıları sorgulamaktadır.
Üst Gerçeklik	OMM, sanal gerçeklik desteği ile dijital alanlar oluşturmakta, çok katmanlı gerçeklik deneyimleri sunmaktadır. Müzede sunulan sanal gerçeklik deneyimi, misafir sanatçı ağırlama ve erişebilirlik uygulamalarıyla o an yaşanan deneyime odaklanılmaktadır.	OMM'de yaşanan deneyim, gerçek ve simülasyon arasındaki farkları belirsizleştirerek, sanal ortamda otantik olan ve kopya olan arasındaki sınırları zorlamaktadır.
Kronoloji	OMM, Osmanlı evlerinden ilham alarak bu evlerde ahşabın geleneksel kullanımını örnek almış ve bunu modern bir üslupla kullanmıştır. Bu şekilde dış cephedeki ahşap hem tarihî hem de modern özellik taşımaktadır.	OMM, geçmiş ile geleceği şimdiki zamanda birleştirmektedir, tarihî formlar modern bir dille yorumlanarak farklı zaman dilimlerinin birleştiği bir yapı oluşturmaktadır.
Çoğulculuk	OMM, soyut ve figüratif, geleneksel medya akımlarını birleştirmektedir, koleksiyon yapısı değişkendir, farklı perspektiflerden eserler sunmaktadır.	OMM, farklı yaklaşımları eşit şekilde sergileyen, mutlak kuralların ve üslupların olmadığı bir anlayış sunmaktadır.

5.1. Parçalanma

Parçalanma, ilk olarak müzenin dış mimarisinde izlenmektedir. Müzenin mimarisi, "kutuları üst üste istifleyip bir araya toplayarak bir hacim oluşturmak" şeklinde tasarlanmıştır. Üst üste dizilmiş ve farklı yönlere bakan kutular, klasik bütünlüklü mimari anlayışından ziyade parçalı bir yapıyı sergilemektedir.

Farklı boyutlardaki parçaların birleşerek bir bütün oluşturması ve bu birleşmenin eklettik tarzda olması, modernist mimarideki çok yönlülük ve parçalanmışlık özellikleriyle örtüşmektedir.

İç mekânda farklı açılardan oluşan keskin yüzeyler ve geometrik formlar, parçalı yapı algısını pekiştirmektedir. Müzenin farklı katlarında ve çeşitli ölçülerde bağımsız sergi alanlarının bulunması, ziyaretçilerin doğrusal bir anlatı yerine farklı sanatçıların ve eserlerin parçalarını keşfetmelerine imkân tanımaktadır. Örneğin, bir katta heykel sergilenirken, başka katlarda yeni medya sanatı enstalasyonları yer almaktadır. OMM’de sergilenen ağaç formundaki enstalasyon, çok sayıda bağımsız unsur, sayısız ince bambu ve benzeri malzemenin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Bu malzemelerin birleşerek karmaşık ve organik bir bütün oluşturması, postmodernizmin bütünlüğün reddi ve yapıların çoklu parçalardan oluşması fikriyle örtüşmektedir (Şekil 1). Yine, sehpa formundaki eser, farklı şekil, renk ve malzemelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur ve eklettik bir yapı sergilemektedir. Birlikte kullanılan organik ve geometrik formlar, çeşitli parçaların bir araya getirilmesiyle alışılmadık bir bütün oluşturulmuş hissi uyandırmaktadır. Sehpa, oturma elemanını andırmasına rağmen, eser belirli bir kategoriye tam olarak uymamaktadır (Şekil 2). Parçalar tam anlamıyla bütünleşmemiş, daha çok birbirine eklenmiş bir yapıdadır. OMM’nin iç mekân detayları da parçalanma koşulunu yansıtmaktadır. İç mekânda kullanılan ahşap elemanların farklı boyutlarda ve açılarda bir araya getirilmesi, yapının bütünlüğünden ziyade parçalı bir görünüm oluşturmaktadır (Şekil 3). Özellikle tavanda ve duvarlarda görülen bu düzensizlik, postmodernizmin bütünleşme ve sentez yerine parçalanmayı ve eklettizmi benimseme eğilimini yansıtmaktadır. Görüldüğü gibi, postmodernizmin parçalanma koşulu, OMM’de düzenli, hiyerarşik, anlam odaklı yapıların yerini esnek ve bütünlüğü reddeden, çoklu parçaların almasıyla kendini bulmaktadır.

Şekil 1. Ağaç Formunda Enstalasyon (OMM Arşivi)

Şekil 2. Sehpa (OMM Arşivi)

Şekil 3. Katmanlı Ahşap Lameleri (Yazarların Arşivi)

5.2. Kurumsalcılık Karşıtlığı

Müzenin tarihî bir kent dokusu içinde çağdaş bir yapı olarak ortaya çıkması, geleneksel müze anlayışının dışına çıkıldığını, tarihî çevrenin yerleşik düzeninin ve kurallarının sorgulandığını göstermektedir. Ayrıca müzenin tasarımında geleneksel Osmanlı evlerinden esinlenilse de çağdaş estetik yorumların da katılarak özgün bir tasarımın ortaya konduğu gözlenmektedir. Müzenin farklı sanat disiplinlerine yer vermesi ve yenilikçi sergileme tasarımları, tek anlamlılığa karşı durmaktadır. Örneğin, sergilenen heykel-sandalye, stil karşıtı üretime bir örnektir (Şekil 4). Heykel, geleneksel bir sandalyenin işlevsel ve minimalist formunu ortadan kaldırmaktadır. Oturma eylemi için gerekli unsurları (oturma yüzeyi, destek) barındırır da bunları alışılmadık, organik ve figüratif bir şekilde sunmaktadır. Bir sandalyenin nasıl görünmesi gerektiğine dair yerleşik kuralları ve beklentileri sorgulamaktadır. Benzer şekilde müzedeki seramik eserler, seramik sanatının geleneksel formlarından ve beklentilerinden belirgin bir sapma göstermektedir (Şekil 5). Her bir eser özgün, asimetrik ve beklenmedik bir yapı bulundurmaktadır. Bu durum, sanatta tek bir doğrunun geçerli olmadığına işaret etmekte ve farklı anlamların mümkün olduğunu örneklendirmektedir. Klasik formdan çok farklı bir görünüm sergileyen heykel biçimindeki oturma elemanı, oturma işlevini ve heykel anlayışını değiştiren bir yapı sergilemektedir (Şekil 6). Hem işlevsel bir nesneyi (oturabilir olması) hem de fantastik bir heykel formunu bir araya getirmektedir. Geleneksel tasarım ve sanat kategorilerine adeta meydan okuyarak “tek bir gerçek, tek bir anlam vardır” anlayışına karşı çıkmakta ve farklı yorumlara açık bir yapı sunmaktadır. Yüzme figürlü heykeller, klasik heykel sanatının beklentilerini sorgulayan bir sergileme biçimi sunmaktadır (Şekil 7). Tek bir figürün farklı pozisyonlarda sıralanması ve her birinin ayrı bir kaide üzerinde sergilenmesi, klasik heykel anlayışındaki bütünlük ve tekil odaklanma fikrine karşı çıkmaktadır (Durukan, 2021). Bu durum “tek doğru” anlayışına karşı durarak, çoklu bakış açıları ve yorumların olabileceği fikrini desteklemektedir. Görüldüğü gibi, kurumsalcılık karşıtlığı başlığı altında ifade edilebilecek özellikler olan sistematik genelleştirmelere karşı duyulan antipati, moda ve stil karşıtı üretim, OMM’de de ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, müze bünyesinde yer alan kafe, satış mağazası gibi ek birimler de geleneksel müze binası anlayışıyla çalışmakta, değişmez nitelikteki ilke ve temeller reddedilmektedir.

Şekil 4. Heykel Sandalye (OMM Arşivi)

Şekil 5. Seramik Eserler (OMM Arşivi)

Şekil 6. Oturma Elemanı (OMM Arşivi)

Şekil 7. Yüzme Figürlü Heykeller (OMM Arşivi)

5.3. Benliğin Derinliğinin Yitimi

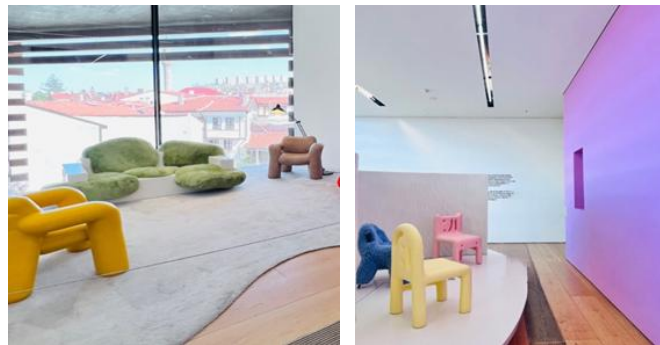
OMM'nin mimari yapısı ve sergileme düzeni, derinlikli ve hiyerarşik bir özne vurgusu yerine, yüzeysel ve etkileşimli bir deneyim sunmaktadır. Yeni medya sanatı ve sanal gerçeklik uygulamaları, ziyaretçileri doğrudan sürece dahil ederek, mekânsal sınırların belirsizleştiği bir etkileşim alanı oluşturmaktadır. Özne artık sadece merkezde değil, her yerdedir. Müze binası, geçmişle doğrudan bütünleşme yerine, tarihî dokuya temas eden fakat yüzeyde kalan bir ilişki biçimiyle öne çıkmaktadır. OMM'de bulunan sandalyeler de buna örnek olarak gösterilebilir: "Nalgonlar hem bir sandalye hem de antropomorfik bir kucaklaşmadır; bir insan formunun bir insan formunu kucaklaması". Bu kucaklama, derin ve duygusal bir insan etkileşiminden ziyade, stilize edilmiş ve işlevsel bir nesne üzerinden yüzeysel bir taklit sunmaktadır (Şekil 8). Sandalyeler, gerçek "ben'in" derinliğini ve karmaşıklığını içermemekte, yalnızca onun formunu ve eylemini taklit etmektedir. Sabit ve derin bir kimlik anlayışı yerine, yüzeysel ve etkileşimli bir kimlik algısı vurgulanmaktadır. Bu yüzeysellik, aynı zamanda öznenin arzuları eskiye kıyasla daha sık değişen bir profil çizdiğini de göstermektedir. Görüldüğü gibi, OMM'de yüzeyselliğin anlam ve içerikten daha fazla ön plana çıktığı öğeler mevcuttur.

Şekil 8. Nalgon Sandalyeler (Ommxart, 2025)

5.4. Karşıtların Birlikteliği

Müze, Odunpazarı'nın geleneksel mimarisinden esinlenip bunu modern bir tasarımla bütünleştirerek geleneksel ile modern arasındaki gerilimi gidermekte ve dolaylı olarak ironi yaratmaktadır. OMM'nin modern ve soyut tasarımının, geleneksel Osmanlı sivil mimarisi örnekleri arasında yer alması, ironik bir karşıtlık ortaya çıkarmaktadır. Odunpazarı evlerinin geleneksel malzemesi olan ahşabın, OMM'nin yenilikçi ve soyut mimarisiyle yorumlanması, biçim ile malzeme arasında ironik bir durum oluşturmaktadır. Müzenin iç kısmında sergilenen objelerin modern ve yapay olduğu, Odunpazarı'nın tarihî yapısıyla bir bağlantısının olmadığı açık bir şekilde görülmektedir. Sandalyelerin karikatürize edilmiş formları ve canlı renkleri (mavi, pembe, sarı, yeşil gibi), geleneksel ve ciddi mobilya tasarımına karşı ironik bir yaklaşım sergilemektedir (Şekil 9). Özellikle pembe sandalyedeki izler, bir yüz ifadesini yansıtmakta ve bir nesneye insani özellikler atfedilerek alaycı bir tavır sergilenmektedir. Yatak ve lambadan oluşan enstalasyon ise doğal malzemelerin beklenmedik bir biçimde bir araya getirilmesiyle ironik bir etki yaratmaktadır (Şekil 10). Yatak ve lamba, kullanıcının konfor beklentisini kırarak ham ve organik bir yapıda sunulmaktadır. Örneğin, lamba üzerindeki taşların ışık kaynağı şeklinde sunulduğu görülmektedir. Bu durum, bilinen nesnelere değiştirilerek ve onlara farklı anlamlar yüklenerek ironik bir tavır sergilenmesi şeklinde değerlendirilebilir. Görüldüğü gibi, OMM'de şimdi ile geçmişin, kültür ile ticaretin iç içe olduğu, zıtlıkların bir arada hoş görüldüğü, ironiyi ve pastişini içeren bir atmosfer ziyaretçileri karşılamaktadır.

Şekil 9. Sandalyeler (Yazarların Arşivi)

Şekil 10. Yatak ve Lamba Enstalasyonu (Yazarların Arşivi)

5.5. Üst Gerçeklik

Müzenin sanal gerçeklik deneyimleri, fiziksel olmayan, tamamen dijital ortamlar sunarak gerçeklik algısını sorgulamaktadır. Müze, farklı gerçeklik katmanlarını ve temsili formları birleştirerek merkezi bir gerçeklik anlayışını sorgulamaktadır. Örneğin, "Ağaca Övgü" (Treehugger) uygulamasıyla ziyaretçiler, Kaliforniya'daki en yüksek ve en eski Sekoya ağacının köklerinden taç yapraklarına doğru gerçekleşen su ve enerji akışını izleyerek onun gelişim sürecine tanıklık etmektedirler. Benzer şekilde "Bir Hayvanın Gözünden" uygulamasıyla ziyaretçiler bir baykuşun, sivrisineğin, kurbağanın ve yusufluğun bakış açısından 360 derece bir açıyla ormanı deneyimlemektedirler. Bu tür sanal gerçeklik uygulamaları, fiziksel olmayan, tamamen dijital ve simüle edilmiş gerçeklikleri sunmaktadır. Müze, engelli bireylerin de rahatça ziyaret edebilmesi için tasarlanmıştır. Hayal Ortağım adlı mobil uygulama, görme engelli ziyaretçilerin müzeyi sesli navigasyonla keşfetmelerini sağlamaktadır. Bu tür deneyimlerde, gerçek doğa ortamının dijital bir yansıması sunulmakta ve bu yapay gerçeklik, kullanıcı için orijinal kadar etkili olabilmektedir. Bu durum orijinal ve kopya arasındaki ayrımı belirsizleştirmektedir. Görüldüğü gibi, OMM'de asıl ile kopya ve gerçeklik ile kurmaca arasındaki farkın ortadan kalkmasını sağlayan üst gerçeklik uygulamaları mevcuttur.

5.6. Kronoloji

Müzenin dış cephesinde yoğun olarak kullanılan ahşap malzeme, hem Odunpazarı bölgesinin geçmişte bir odun ticaret merkezi olmasıyla hem de geleneksel Osmanlı konut mimarisinin temel malzemelerinden biri olmasıyla geçmişe yönelik referans taşımakta, ayrıca ahşap malzemenin doğal ve sıcak dokusuyla geçmişin geleneksel yapı malzemelerini anımsatmaktadır (Şekil 11). Müzenin tasarımında, "Osmanlı'nın geleneksel evlerinden ilham alınması" ve geleneksel ahşap yapım yöntemlerinin çağdaş yapıya uyarlanarak kullanılması, geçmiş ve geleceğin şimdide birleştirilmesi özelliğine işaret etmektedir. Tarihi formlar ve malzemeler, modern estetikle yeniden işlenerek bugünün mimarisine entegre edilmiştir. OMM'nin modern yapısının Odunpazarı'nın geleneksel mimari yapısıyla bütünleşmesi, farklı zaman katmanlarının birlikte var olmasına bir örnektir. Ek olarak, OMM'nin kalıcı ve geçici sergilerinin yanı sıra, farklı dönemlere ait modern ve çağdaş eserlerin bir arada sergilenmesi, geçmişteki ile günümüzdeki sanatsal anlatıları ortak bir platforma taşımaktadır. Bu yaklaşım, farklı zaman dilimlerindeki sanatsal üretimler arasındaki iletişimi ve bağı vurgulamaktadır. OMM'de kronoloji koşulunun öğretilmesinde olduğu gibi, geçmişle şimdiki zaman arasındaki bağlar güçlendirilmekte, geçmiş ve gelecek, şimdide birleştirilmektedir.

Şekil 11. OMM (OMM Arşivi)

5.7. Çoğulculuk

Müzedede farklı, hatta zıt sanat akımlarının bir arada olduğu görülmektedir. OMM'nin sergilediği soyut sanat eserlerinin yanında figüratif sanatın, geleneksel tekniklerle üretilmiş eserlerin yanında yeni medya sanatının bulunması, tek bir doğru ve geçerli sanat anlayışının olmadığını örneklendirmektedir. Müze, birbirinden farklı ve bazen çelişkili sanat anlayışlarını eşit derecede önemseyerek kapsayıcı bir sergileme yaklaşımı sunmaktadır. Bu yaklaşım, sanatın tek bir biçimde sınırlanamayacağını ve her sanat anlayışının değerli olduğunu göstermektedir.

OMM'nin uluslararası sanatçılara kapılarını açması ve farklı kültürel arka planlardan gelen eserleri sergilemesi, müzenin çok kültürlülüğü desteklediğini ortaya koymaktadır. Müze, çeşitli kültürel kökenlere sahip sanat eserlerinin birlikte sunulduğu bir platform oluşturmaktadır. OMM'nin hem Odunpazarı dokusu içinde modern bir yapı olması hem de geleneksel malzemeyi (ahşap) modern bir üslupla kullanması, zıt gibi görünen unsurların bir arada var olabileceğini göstermektedir. Bu yaklaşım, geleneksel ve modern sanat anlayışlarının birlikte var olabileceğini ortaya koymaktadır.

Çoğulculuk anlayışı, gözlem formuna kaydedilen bir eserde de kendini göstermektedir. Pembe oda farklı malzemeleri ve formları bir araya getiren, pembe rengin hâkim olduğu, parlak ve yapay görünümlü yüzeylere sahip bir mobilyalarla döşeli bir odadır (Şekil 12). Burada geleneksel mobilya malzemeleri ve tasarımları reddedilerek, özgün ve sınırları zorlayan bir yaklaşım benimsenmiştir. Ayrıca eserdeki parlak renkler ve yapaylık hissi, popüler kültür ve tüketim nesnelere gönderme yapmakta, organik ve fantastik öğeler ise daha yüksek sanat referansları taşıyabilmektedir. Kültürel ayrımların bu eserdeki gibi ortadan kalkması, postmodern estetik anlayışının bir parçasıdır. Farklı malzemelerin ve formların serbestçe bir araya getirilmesi postmodernizmin "her şey gider" anlayışını yansıtmakta, çoğulculuğun "hiçbirşey dışarıda bırakılmaz" anlayışı, OMM'de gün yüzüne çıkmaktadır.

Şekil 12. Pembe Oda (OMM Arşivi)

6. Sonuç

Bu araştırma, Odunpazarı Modern Müzesi'nin mimari yapısını ve sergileme anlayışını postmodernizmin temel özellikleri çerçevesinde incelemeyi amaçlamıştır. Bu sayede, postmodern müze örneklerinin ziyaretçilere sundukları deneyimin postmodern dönemin koşulları ile örtüşen yönlerinin derinlemesine anlaşılmasına katkı sunulmuştur. Çalışmanın sonuçlarının postmodern müzelerin yöneticilerine ve pazarlama alanındaki karar vericilere de yön göstermesi beklenebilir.

Çalışmadan elde edilen bulgular, OMM'nin mimari ve sanatsal özelliklerinin postmodernizmin "parçalanma", "kurumsalcılık karşıtlığı", "benliğin derinliğinin yitimi", "karşıtların birlikteliği", "üst gerçeklik", "kronoloji" ve "çoğulculuk" özellikleriyle örtüştüğünü göstermiştir. Sözgelimi, müzenin üst üste dizilmiş ve çeşitli yönlere bakan kutulara benzeyen mimari tasarımı ile iç mekândaki bağımsız sergi alanlarında sergilenen farklı ölçeklerdeki parçaların eklektik bir biçimde bir araya getirilmesi, parçalanma özelliği ile paralellik göstermektedir. Sergilenen eserlerde yer alan bağımsız unsurların birleşerek

karmaşık bir bütünü meydana getirmesi ve farklı malzeme ile formların birleştirilmesi de bu özelliği pekiştirmektedir.

Kurumsalcılık karşıtlığı, müzenin tarihî bir kentsel dokuda çağdaş bir yapı olarak ortaya çıkması ve farklı sanat dallarına eşit derecede yer vermesiyle belirginleşmektedir. Geleneksel müze anlayışının ve içinde bulunduğu Odunpazarı bölgesinin tarihî yapısının katı kurallarının sorgulanması, Kengo Kuma'nın geleneksel Osmanlı evlerinden ilham almasına rağmen özgün ve modern bir tasarım ortaya koymasıyla örneklendirilmektedir. Sergilenen eserlerin geleneksel formlardan sapması ve beklenmedik birleşimleri de bu özelliğin müzede ortaya çıkışını güçlendirmektedir. Ayrıca, OMM'de yer alan kafe, müze satış mağazası gibi ek birimler, Rectanus'un (2006) çalışmasında da belirtildiği üzere, müzenin kimliğini post modern bir yapıya dönüştürmekte ve pazarlama süreçlerinde önemli rol oynamaktadır.

Benliğin derinliğinin yitimi, OMM'nin yüzeysel ve etkileşimli bir deneyim sunmasıyla ilişkilendirilmiştir. Yeni medya sanatı ve sanal gerçeklik uygulamaları, ziyaretçileri sürece dahil ederek, derinlemesine özne vurgusunu ortadan kaldırmaktadır. Müze yapısının tarihî dokuyla yüzeysel bir bağ kurması da bu özelliklerle örtüşmektedir. Post modern bireyin etkileşimleri yüzeysel kalırken, istek ve arzuları ise sıklıkla değişmektedir. Nielsen'in (2021) çalışmasında bahsettiği dönüştürücü müze olma özelliği, talepleri ve arzuları sürekli değişen bu yeni ziyaretçi profiline hitap etmek için iyi bir yol olabilir. OMM, özgün mimarisi, sosyal alanları ve engelli ziyaretçilere yönelik düzenlemeleriyle dönüştürücü bir müze olma özelliğini taşımaktadır. Değişen ziyaretçi taleplerine uyum özelliğinde ise Nielsen, müzelerin ziyaretçi taleplerindeki değişime paralel olarak kendilerini sürekli olarak yenilediğini ifade etmektedir. OMM'nin çağdaş sanat eğilimlerini yansıtması, değişen ziyaretçi beklentilerine cevap verme çabasının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Karşıtların birlikteliği özelliği, müzenin geleneksel Odunpazarı mimarisinden esinlenerek modern bir tasarımla bütünleşmesi ve geleneksel bir malzeme olan ahşabın yenilikçi bir şekilde kullanılmasıyla ortaya çıkmaktadır. Müzenin iç mekânındaki objelerin tarihî bağlamla uyumsuzluğu, ironik bir karşıtlık yaratmaktadır. Sergilenen eserlerdeki karikatürize edilmiş formlar ve alışılmadık malzeme kombinasyonları da ironik yaklaşımı yansıtmaktadır.

Müzede sunulan sanal gerçeklik uygulamaları, postmodernizmin üst gerçeklik özelliğini örneklendirmektedir. Bu uygulamalar, tamamen dijital ortamlar sunarak gerçeklik algısını sorgulamakta ve orijinal ve kopya arasındaki farkı belirsizleştirmektedir. Bu da eşsiz bir ziyaretçi deneyiminin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Ziyaretçi deneyiminin zenginleştirilmesi, Rectanus'un (2006) da çalışmasında vurguladığı bir husustur. Ziyaretçilere deneyim odaklı bir ortam sunmak, müzeyi daha çekici hâle getirmek amacıyla yapılabilecekler arasında yer almaktadır. OMM, misafir sanatçı programları ve atölyeler de düzenleyerek ziyaretçilerin aktif katılımını desteklemektedir.

Kronoloji, müzenin mimarisinde Osmanlı evlerinden esinlenmesi ve geleneksel ahşap yapım tekniğinin modern bir şekilde kullanılmasıyla belirginleşmektedir. Tarihsel biçimlerin ve malzemelerin modern estetikle yeniden ele alınması, geçmiş ve geleceğin şimdiki zamanda birleşmesine imkân tanımaktadır. Ayrıca, müzede farklı dönemlere ait sanat eserlerinin, farklı sanat akımlarının bir arada sergilenmesi de çoğulculuk özelliğinin yansımalarıdır. Soyut ve figüratif sanatın, geleneksel ile yeni medya sanatının bir arada bulunması, tek bir doğru sanat anlayışının var olmadığı esnek bir yaklaşımı vurgulamaktadır. Bu durum, ayrıca Nielsen'in (2021) çalışmasında işaret ettiği esneklik anlayışıyla da örtüşmektedir. Nielsen, müzelerde sergilerin esnek bir yapıda tasarlanmaya başladığını vurgulamaktadır.

Sonuç olarak, Odunpazarı Modern Müzesi (OMM), mimari yapısı, sergileme anlayışı ve sergilenen eserleriyle post modern dönemin temel özelliklerini bünyesinde barındırmaktadır. Müze, geleneksel ve modern unsurları harmanlayan özgün tasarımı, farklı sanat eserlerine sunduğu alan, interaktif uygulamaları ve modern müzeciliğe getirdiği eleştirel yaklaşımlarla post modern bir bakış açısını yansıtmaktadır. OMM'nin mimarisi, ziyaretçi odaklı sergileme anlayışı ve tarihî çevreyle kurduğu etkileşim, post modern müzelerin pazarlanması ve müze ziyaretçilerinin deneyiminin zenginleştirilmesi açısından önemli çıkarımlar sunmaktadır.

7. Tartışma ve Öneriler

Bu araştırmanın bulguları, müzelerin yöneticilerine ve pazarlama alanındaki karar alıcılara postmodern müzelerin ürün özellikleri açısından yararlı bir perspektif sunabilir. Örneğin, üst gerçeklik kapsamında müzede sergilenen eserlerdeki engellilere yönelik sanal ortam uygulamaları artırılabilir. OMM'deki "Hayal Ortağım" uygulamasına benzer şekilde, işitme veya fiziksel engelli ziyaretçiler için özelleştirilmiş çok boyutlu deneyim alanları oluşturulabilir. Sanal gözlükler bu amaçla kullanılabilir. Görme engelli bireyler, dokunsal özelliklere sahip sergilerle sanat eserlerinin fiziksel niteliklerini deneyimleme fırsatı sunabilir. Üst gerçeklik kullanımı yoluyla deneyimi zenginleştirecek bir diğer uygulama ise müzenin uzaktan erişime olanak vermesi olabilir. Ziyaretçi tabanını genişletmek için müzeler, OMM'de olduğu gibi, dijital teknolojiler aracılığıyla koleksiyonlarını fiziksel mekâna bağlı kalmadan erişime açabilirler. Farklı coğrafyalardan sanatseverler, dijital temsillerle müze koleksiyonlarına etkileşimli olarak erişim sağlayabilirler. Bu, coğrafi engelleri ortadan kaldırarak müzedeki eserlerin daha geniş kitlelere ulaşmasına yardımcı olabilir.

Post modern müzelerde içinde bulunulan yörenin kültürüne ait kültürel öğeleri günümüz koşullarıyla yorumlayan koleksiyonlara yer verilebilir. Müzeler, buldukları coğrafyanın kültürel mirasını modern sanat yaklaşımlarıyla harmanlayarak, geçmiş ile bugün arasında etkileşimli bir bağ kurabilir. Örneğin, geleneksel el sanatlarının modern yorumlarını içeren sergiler düzenlenebilir veya tarihî figürlerin interaktif canlandırmaları oluşturularak geçmiş ile günümüz arasında köprü kurabilir. Post modern müzeler ayrıca dönüştürücü müze olma yolunda ziyaretçilerin eserlerine ve koleksiyonlarına da yer verebilir. Bu durum, içinde bulunduğumuz post modern dönemin kurumsalcılık karşıtlığı ve çoğulculuk bakış açılarıyla uyum sağlayacaktır. Diğer bir ifadeyle, post modern müzeler ziyaretçilerini pasif gözlemciler olmaktan çıkarıp aktif katılımcılara dönüştürebilir. Post modern müzelerde sanatçılara ve ziyaretçilere yönelik düzenlene atölyelerle katılımcılık, ön planda tutulmalıdır. Müze, halk tarafından üretilen yaratıcı çalışmaların koleksiyonlara alınmasıyla demokratik bir temsil alanı sunabilir. Buna bir uygulama örneği olarak, Azerbaycan'da bulunan Şirvanşahlar Sarayı verilebilir. Bu müze, genç sanatçıların eserlerine özel bir bölüm ayırmıştır. Bu tür yaklaşımlar, müzelerin post modern çoğulculuk anlayışını somutlaştırırken ziyaretçilerle daha derin bir bağ kurmalarına da olanak tanımaktadır.

Postmodernizmin parçalanma bakış açısıyla, müzelerin kalıcı koleksiyonunda yer alan tarihî bir eser, hemen yanında çağdaş bir video enstalasyonu, ses kolajı ve ışıklandırma tasarımıyla birlikte sergilenebilir. Eserin özgün tarihsel bağlamı bozulmadan kalırken, çağdaş sanatla yapılan müdahaleyle esere ek anlam kazandırılabilir. Bununla da eserin tarihsel bağlamını tanıyan izleyici, güncel sanat uygulamaları sayesinde farklı duyu organlarına hitap eden çok katmanlı bir deneyim yaşayabilir. Bu tür sergilemeler, izleyiciye kesin ve değişmez bir mesaj vermek yerine, çoğulcu ve katmanlı bir estetik deneyim sunabilir. Karşıtlıkların birlikteliği bakış açısıyla ise post modern müzelerde, karşıtlıkları bir araya getiren küratöryel anlayışla geleneksel ve çağdaş eserler birlikte sunularak estetik bir zıtlık kurgusu oluşturabilir. Örneğin, bir el dokumasıyla modern tekstil işi yan yana sergilenebilir. Farklı döneme ya da kültürel bağlama ait sanat eserlerinin aynı mekânda sergilenmesi ile izleyiciye zamansal ve kültürel bir karşılaştırma yapma imkânı sunulabilir. Bu tür sergi düzenlemeleriyle, birbirine zıt unsurları nasıl bir bütünlük oluşturabildiği farklı perspektifler ile izleyiciye sunulabilir.

OMM örneğinden yola çıkılarak, post modern müzelerin kimliğinin güçlendirilmesi amacıyla, müzelerin post modern özelliklerini vurgulayan tanıtım stratejileri geliştirilebilir. Örneğin, müzenin tanıtımında post modern bireye daha etkili ulaşılabilmesini sağlayacak özel ilgi gruplarını kapsayan dijital platformlarda tanıtım yapılabilir. Post modern bireyin değişen ilgi ve ihtiyaçlarına yanıt vermek amacıyla müzeler, geleneksel tanıtım yöntemlerinin ötesine geçmelidir. Müzenin post modern karakterini yansıtan özel tanıtım stratejileri geliştirilebilir. Yenilikçi bir tanıtım stratejisi olarak sosyal medya içerikleri ve sanat çevreleriyle ortak projeler yapılabilir. Özetle, post modern müzelerde yönetici ve karar alıcı paydaşların benimseyebileceği stratejiler; dijital teknolojileri içeren etkileşimli sergilerin tasarımına ağırlık vermek, ziyaretçiler için görsel ve işitsel öğrenme stillerine hitap eden etkinlikler düzenlemek, ziyaretçi

geribildirimlerini düzenli olarak almak, sosyal medyada ve çevrimiçi platformlarda mevcudiyet göstermek, çeşitliliği ve yaratıcılığı teşvik etmek olabilir.

8. Sınırlılıklar ve Gelecekteki Çalışmalar İçin Öneriler

Her araştırmanın olduğu gibi bu araştırmanın da sınırlılıkları bulunmaktadır. Araştırma, yalnızca Odunpazarı Modern Müzesi'nin sistematik biçimde gözlenmesi yoluyla gerçekleştirilmiştir ve sonuçlar, diğer müzelere genellenemez. Veri toplama aşamasında gözlem verilerinin toplandığı tarih itibariyle ziyaretçilere sunulan güncel sergi, göz önünde bulundurulmuştur. Müzedeki farklı sergilerden gözlem yoluyla veri toplanması durumunda farklı bulgular elde edilebilir. Postmodernizm, çalışmada da vurgulandığı üzere, farklı yazarlarca çok sayıdaki farklı koşullar göz önünde bulundurularak tanımlanmaya çalışılan bir akımdır. Bu çalışmada bahsi geçen özelliklerin yalnızca yedi tanesi bir ölçüt olarak dikkate alınmıştır. Diğer özellikler kapsamında bir inceleme yapılmamıştır. Ayrıca, araştırmanın yalnızca gözlem verilerine dayandırılması, verinin çeşitlendirilmesini olanaksız hâle getirmiştir. Bu sınırlılıklardan hareketle, gelecekteki çalışmaları gerçekleştirecek olan araştırmacılara önerilerde bulunulabilir. Gelecekteki çalışmalarda, müzenin postmodern özelliklerine yönelik ziyaretçi algıları, beklentileri ve deneyimleri nitel araştırmalarla ayrıntılı olarak incelenebilir. Ziyaretçilerden görüşme yoluyla elde edilecek olan verilerle bulgular çeşitlendirilebilir. Ayrıca, benzer özelliklere sahip post modern müzeler üzerinde müzelerin mimari yapılarını, sergileme biçimlerini, sergilenen eserleri araştıran çalışmalar gerçekleştirilebilir.

Teşekkür ve Bilgi Notu

Destek Bilgisi: Bu çalışmanın hazırlanması süresince herhangi bir bireyden ya da kurumdan aynî ya da nakdî bir yardım/destek alınmamıştır.

Etik Onayı: Makalede ulusal ve uluslararası araştırma ve yayın etiğine uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde **GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences** Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.

Etik Kurul Onayı: Bu çalışma, TR Dizin etik kurul izni gerektiren çalışma grubunda yer almamaktadır.

Çıkar Çatışması: Makalede herhangi bir çıkar çatışması ya da kazancı yoktur.

Araştırmacıların Katkı Oranı: Çalışma, iki yazarın katkısı ile hazırlanmıştır. Katkı oranları; 1. Yazar = % 50, 2. Yazar=%50

Kaynaklar

- Aydın, S. (2019). Odunpazarı Modern Sanatlar Müzesi. In N. Kozak (Ed.), *Online Türkiye Turizm Ansiklopedisi*. Retrieved April 19, 2025, from <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/odunpazarı-modern-sanatlar-muzesi>
- Armstrong, P. J., & Kapp, P. H. (2022). Preserving the past or past preserving: Sustaining the legacy of postmodern museum architecture. *Built Heritage*, 6(12), 1–19. <https://doi.org/10.1186/s43238-022-00012-3>
- Artan, E. Ç. (2014). Etkileşim düzlemi ve tüketim mekânı olarak post modern müzeler İstanbul'daki özel müzeler üzerine bir inceleme. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 2, 105–132. Retrieved April 19, 2025, from <http://iletisimdergisi.gsu.edu.tr/tr/download/article-file/82905>
- Atıcı, E. (2017). Eskişehir Odunpazarı evlerinin cephe dili üzerinden incelenmesi. *Sanat Tarihi Dergisi*, 26(1), 1–26. <https://doi.org/10.29135/std.290665>

- Guliyeva, G. & Özel, Ç.H. (2026). Müzelerde Postmodern Dönemin İzlerinin İncelenmesi: Odunpazarı Modern Müze (OMM) Örneği. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences (ATRSS)*, 9 (1): 143-162
- Baki Nalcioğlu, Z. S. (2023). Müzeler değişiyor: Müzecilikte yeni yaklaşımlar. *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(29), 206–217. Retrieved January 8, 2026, from <https://dergipark.org.tr/pub/aksbd/issue/68667/1000310>
- Brown, S. (1995). *Postmodern marketing*. London & New York: Routledge.
- Cançat, A. (2018). Yeni medya sanatı üzerine. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 40, 165–178. Retrieved January 8, 2026, from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunigsed/issue/36820/392140>
- Carter, D. (2012). *Literary theory*. Oldcastle: Oldcastle Books.
- Duncan, C., & Wallach, A. (2004). The universal survey museum. In B. M. Carbonell (Ed.), *Museum studies: An anthology of contexts*. Oxford & Malden, MA: Blackwell Publishing.
- Durukan, A. (2021). Antik çağ heykeltıraşlığında heykel tiplerinin oluşumu. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27, 11–33. <https://doi.org/10.9775/kausbed.2021.002>
- Elaati, A. A. N. (2016). *Postmodernism theory*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.1.4515.0327>
- Erkara, B. (2019). *Odunpazarı Modern Müze*. İstanbul: Mas Matbaacılık.
- Falk, J. H., & Dierking, L. D. (2013). *The museum experience revisited*. Walnut Creek, CA: Left Coast Press.
- Firat, A. F., & Venkatesh, A. (1993). Postmodernity: The age of marketing. *International Journal of Research in Marketing*, 10, 227–249. [https://doi.org/10.1016/0167-8116\(93\)90024-Z](https://doi.org/10.1016/0167-8116(93)90024-Z)
- Firat, A. F., & Venkatesh, A. (1995). Liberatory postmodernism and the reenchantment of consumption. *Journal of Consumer Research*, 22, 239–267. <https://doi.org/10.1086/209452>
- Heywood, A. (2012). *Political ideologies: An introduction* (5th ed.). London: Palgrave Macmillan.
- Huyssen, A. (1999). *Alacakaranlık anıları: Bellek yitimi kültüründe zamanı belirlemek* (Çev. K. Atakay). İstanbul: Metis Yayınları.
- Kadioğlu, R. Ö., & Yüksek, G. (2021). Müze rehberlerinin müze deneyimi üzerindeki etkileri: Eskişehir Odunpazarı Modern Müze (OMM) örneği. *Journal of Gastronomy, Hospitality, and Travel*, 4, 736–748. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3896542>
- Madran, B. (1999). Müze türleri. In A. Tomur (Ed.), *Yeniden müzeciliği düşünmek* (pp. 3–19). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayın Merkezi.
- Menozi, F. (2024). The postcolonial museum and nonsynchronous heritage. *Interventions: International Journal of Postcolonial Studies*, 1–23. <https://doi.org/10.1080/1369801X.2024.9876543>
- Murphy, J. W. (1995). *Postmodern toplumsal analiz ve postmodern eleştiri* (Çev. H. A. Hüsamettin). İstanbul: Eti Yayınları.
- Nielsen, J. K. (2021). Postmodern müzedeki dönüşümler (Çev. F. E. & Ö. Ç.). *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 32, 91–99. <https://doi.org/10.17123/atad.948498>
- Odabaşı, Y. (2014). *Postmodern pazarlama*. İstanbul: Media Cat.
- Ommxart. (2025). Retrieved June 13, 2025, from <https://www.instagram.com/ommxart?igsh=MTEExZTJvMnFxb2FvNg==>
- Özel, Ç. H., & Sökmen, S. (2017). Postmodern museum visitor experience as a leisure activity. In A. Smith & B. Johnson (Eds.), *Co Creation and Well Being in Tourism* (pp. 46–58). London: Routledge.
- Özsevgeç, Y. (2017). Postmodernizm üzerine. *The Journal of International Social Research*, 10, 446–454. <https://doi.org/10.17719/jisr.2017543480>
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Rectanus, M. W. (2006). Globalization: Incorporating the museum. In S. Macdonald (Ed.), *A companion to museum studies* (pp. 381–397). Oxford & Malden, MA: Blackwell.
- Sarup, M. (1995). *Postyapısalcılık ve postmodernizm* (Çev. A. G. Abdülbaki). Ankara: Ark Yayınları.

- Guliyeva, G. & Özel, Ç.H. (2026). Müzelerde Postmodern Dönemin İzlerinin İncelenmesi: Odunpazarı Modern Müze (OMM) Örneği. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences (ATRSS)*, 9 (1): 143-162
- Talboys, G. K. (2005). *Museum educator's handbook*. Aldershot, England: Ashgate Publishing Limited.
- Tayyara, M., Sezerel, H., & Kama, S. (2022). Sanal gerçeklik kullanımı deneyimi etkiler mi? OMM ziyaretçilerine yönelik bir araştırma. *Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel*, 5, 1398–1412. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4023145>
- Uçar Baycan, D., & Kaptan, B. H. B. (2024). Mekânda anlam aramak: Göstergibilimsel iç mekân analizi Odunpazarı Modern Müzesi (OMM) örneği. *Sanat & Tasarım Dergisi*, 14, 643–663. <https://doi.org/10.12345/sandt.2024.014>
- Van Raaij, W. F. (1993). Postmodern consumption: Architecture, art, and consumer behavior. In W. F. Van Raaij & G. J. Bamossy (Eds.), *European advances in consumer research* (Vol. 1, pp. 550–558). Utah: Association for Consumer Research.
- Yates, M. F., & Løvlie, A. S. (2023). Subtle sound design: Designing for experience blend in a historic house museum. *Journal on Computing and Cultural Heritage*, 17(1), 1–15. <https://doi.org/10.1145/3579942>
- Yıldız Kuyrukçu, E., & Elitok, M. K. (2021). Çağdaş müze mimarisine bağlamsal bir yaklaşım: Odunpazarı Modern Müze örneği. *The Journal of Academic Social Science*, 9, 187–201. <https://doi.org/10.29228/jass.2021.154>
- Yıldız, H. (2015). Postmodernizm nedir? *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13, 1–10. Retrieved January 8, 2026, from <http://dergipark.org.tr/tr/pub/dusosbil/issue/29910/330245>
- Yolal, M., & Sökmen, S. (2017). Postmodern müzecilik anlayışı müze deneyimini tamamen değiştiriyor. *Harvard Business Review Türkiye, Haziran Sayısı*. Retrieved May 15, 2025, from <https://hbrturkiye.com/dergi/postmodern-muzecilik-anlayisi-muze-deneyimini-tamamen-degistiriyor>

All articles published in this journal are licensed under the Creative Commons Attribution–NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0). This license permits the copying, distribution, and reuse of the published articles (the work) for non-commercial purposes, provided that appropriate credit is given. Commercial use is subject to permission. Authors retain the copyright of their published articles and grant the journal a non-exclusive right to publish and distribute the work.